19 Ιουλίου 2021

Με ποιον τρόπο αποφεύχθηκε την τελευταία στιγμή η κατεδάφιση του Μεγάρου Μαξίμου

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Στη θέση του προβλεπόταν η ανέγερση... πολυκατοικίας – Σε αυτό έχουν κοιμηθεί η Θάτσερ, ο Τίτο και δεκάδες άλλοι ξένοι ηγέτες

Χρησιμοποιείται ως κυβερνητικό μέγαρο εδώ και περίπου επτά δεκαετίες και είναι συνυφασμένο με την έδρα του εκάστοτε πρωθυπουργού. Ο πρώτος που εγκατέστησε το γραφείο του σε αυτό, ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου το 1982, ενώ ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε αρνηθεί να κατοικήσει εκεί. Ο λόγος για το διώροφο νεοκλασικό που δεσπόζει στη συμβολή των οδών Ηρώδου Αττικού 19 και Βασιλέως Γεωργίου Β’, το γνωστό σε όλους μας Μέγαρο Μαξίμου, που διαθέτει μια πολύ συναρπαστική και άγνωστη εν πολλοίς ιστορία, η οποία ξεκινά από τη δεκαετία του 1910 και φθάνει μέχρι τις μέρες μας.

Πριν κοιμηθούν σε αυτό η συντηρητική Βρετανίδα πρωθυπουργός Μάργκαρετ Θάτσερ, ο κομμουνιστής επαναστάτης και πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας Γιόσιπ Μπροζ Τίτο και δεκάδες άλλοι ξένοι ηγέτες, είχε επιταχθεί από τους Γερμανούς

κατά τη διάρκεια της Κατοχής και ακολούθως ο ιδιοκτήτης του είχε αποφασίσει να το κατεδαφίσει προκειμένου στη θέση του να ανεγερθεί πολυκατοικία. Ωστόσο υπήρξαν σφοδρότατες αντιδράσεις, με αποτέλεσμα να το αγοράσει στο τέλος το ελληνικό Δημόσιο και να φιλοξενήσει ως πρώτο επίσημο επισκέπτη, τον πρόεδρο της Τουρκικής Δημοκρατίας Τζελάλ Μπαγιάρ. Ας τα πάρουμε όμως με τη σειρά…

Ο λαχανόκηπος που έγινε πρωθυπουργικό γραφείο

Τα παλαιότερα στοιχεία που γνωρίζουμε για το οικόπεδο που σήμερα δεσπόζει το Μέγαρο Μαξίμου, χρονολογούνται στα μέσα του 19ου αιώνα, λίγα χρόνια μετά την ανακήρυξη της Αθήνας ως πρωτεύουσας του νεοσύστατου ελληνικού κράτους (το 1834).

Συμβόλαια του έτους 1856 φέρουν ως ιδιοκτήτες της γης τους αδελφούς Άγγελο και Αργύρη Καραγιάννη, χωρίς να έχουμε κάποιο άλλο σημαντικό στοιχείο γι’ αυτούς. Οπωσδήποτε πάντως η περιοχή ήταν ακόμη χωράφια και λαχανόκηποι καθώς το κέντρο της μικρής ακόμη πόλης, ήταν γύρω από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης – στη σημερινή Πλάκα θα λέγαμε.

Μονάχα το κτίριο των Παλαιών Ανακτόρων υπήρχε εκεί κοντά

Εκεί κοντά υπήρχε μονάχα το κτίριο των Παλαιών Ανακτόρων (η σημερινή Βουλή) που κατασκευάστηκε το χρονικό διάστημα από το 1836 έως το 1847 προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία του βασιλιά της Ελλάδος Όθων Α’ μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας του κράτους από το Ναύπλιο στην Αθήνα. Ούτε καν το νυν Προεδρικό Μέγαρο δεν υπήρχε αφού αυτό άρχισε να κατασκευάζεται το 1891 (και ολοκληρώθηκε έξι χρόνια αργότερα) με αφορμή τη γέννηση του Κωνσταντίνου, γιου του βασιλιά των Ελλήνων Γεωργίου Α’, ώστε να έχει ένα ξεχωριστό ανάκτορο ο διάδοχος· γι’ αυτό το κτίριο της μετέπειτα Βουλής αποκαλούνταν «Παλαιά Ανάκτορα» και το κτίριο του μετέπειτα Προεδρικού Μεγάρου, «Νέα Ανάκτορα» τα οποία από το 1909 έγιναν η επίσημη κατοικία της βασιλικής οικογένειας.

Χιώτης εφοπλιστής αγοράζει το επίμαχο οικόπεδο

Η πολεοδομική κατάσταση στην περιοχή άρχισε να αλλάζει τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, όταν επί της λεωφόρου Κηφισίας (νυν Βασιλίσσης Σοφίας) άρχισαν να απελευθερώνονται οικόπεδα από το Δημόσιο, τα οποία αγόρασαν ευκατάστατες οικογένειες ανεγείροντας πλούσια αστικά μέγαρα στην αριστερή προς την άνοδο πλευρά του δρόμου. Το 1912 ο Χιώτης εφοπλιστής Αλέξανδρος Μιχαλινός, αγοράζει με τη σύμφωνη γνώμη της γυναίκας του Ειρήνης

Μανούσου, το οικόπεδο στη γωνία των οδών Ηρώδου του Αττικού και Διοχάρους (τη σημερινή Γεωργίου Β’), από τους κληρονόμους των αδελφών Καραγιάννη που αναφέραμε στην αρχή.

Αρχίζει η κατασκευή αλλά πεθαίνει ο ιδιοκτήτης

Το Μέγαρο Μαξίμου αρχίζει να κατασκευάζεται (σε σχέδια του αρχιτέκτονα Αναστάσιου Χέλμη, απόφοιτου της Ecole Speciale του Παρισιού) προκειμένου να μείνει σε αυτή ο πλούσιος καραβοκύρης με τη σύζυγό του, ενώ ακριβώς απέναντι χρησιμοποιείται ήδη ως βασιλικό ανάκτορο το νυν προεδρικό μέγαρο. Η ζωή όμως έχει άλλα σχέδια. Ο Μιχαλινός πεθαίνει το 1914 πριν ολοκληρωθεί η πολυτελής οικία του, με αποτέλεσμα η χηρεύουσα γυναίκα του να πουλήσει δύο χρόνια αργότερα το ημιτελές σπίτι στον Ανδριώτη τραπεζίτη Λεωνίδα Ανδρ. Εμπειρικό, πρώτο πρόεδρο της Ένωσης Ελλήνων Εφοπλιστών και πατέρα του υπερρεαλιστή λογοτέχνη, Ανδρέα Εμπειρίκου.

Ο τραπεζίτης Λεωνίδας Ανδρ. Εμπειρίκος

Η χήρα παντρεύεται τον Δημήτριο Μάξιμο και ξαναγοράζει το οικόπεδο

Η ίδια αποφασίζει να ξαναπαντρευτεί (σ.σ. για τρίτη φορά καθώς αρχικά είχε νυμφευθεί τον Χιώτη τραπεζίτη Στέφανο Ζέφο) σε ηλικία 39 ετών τον επίσης τραπεζίτη και οικονομολόγο Δημήτριο Μάξιμο ο οποίος διετέλεσε εκείνο τον καιρό διοικητής της Εθνικής Τράπεζας· όπως αντιλαμβάνεται κανείς η Ειρήνη Μανούσου έκανε τρεις «καλούς» γάμους. Το 1921 η δραστήρια σύζυγος αγοράζει και πάλι το οικόπεδο της Ηρώδου Αττικού με το ημιτελές κτίριο από τον Λεωνίδα Ανδρ. Εμπειρίκο στον οποίο το είχε πουλήσει πέντε χρόνια νωρίτερα και το ζεύγος

Μάξιμου ολοκληρώνει επιτέλους τις εργασίες του μεγάρου και εγκαθίσταται σε αυτό.

Όχι όμως για πολύ. Μετά το στρατιωτικό κίνημα Πλαστήρα – Γονατά που εκδηλώθηκε την 11η Σεπτεμβρίου του 1922, ο φιλοβασιλικός Μάξιμος παραιτείται από διοικητής της Τράπεζας και φεύγει με τη σύζυγό του στη Φλωρεντία, φοβούμενος αντίποινα από τους Βενιζελικούς. Επιστρέφουν στην Ελλάδα το 1927 με τον ίδιο να αναλαμβάνει οικονομικός σύμβουλος του δεξιού Λαϊκού Κόμματος του Παναγή Τσαλδάρη. Ακολούθως εκλέγεται βουλευτής και το 1933 – 1935 ορκίζεται υπουργός Εξωτερικών. Το σπίτι του αποτελεί το επίκεντρο της κοσμικής ζωής της πρωτεύουσας.

Ο τραπεζίτης και πρωθυπουργός Δημήτριος Μάξιμος

Η επίταξη της έπαυλης από τους Γερμανούς κατακτητές

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής (Απρίλιος 1941 – Οκτώβριος 1944) οι κατακτητές επιτάσσουν το μέγαρο και το χρησιμοποιούν ως οικία του Γερμανού ναυάρχου των δυνάμεων του Αιγαίου. Μετά την Απελευθέρωση θα μείνει σε αυτό για ένα μικρό χρονικό διάστημα ο πρέσβης των Ηνωμένων Πολιτειών στην Ελλάδα και θα επιστραφεί στους ιδιοκτήτες του το 1946, λίγους μήνες πριν ο Δημήτριος Μάξιμος διατελέσει εξωκοινοβουλευτικός πρωθυπουργός σε πολυκομματική κυβέρνηση συνασπισμού (από τις 24 Ιανουαρίου έως τις 29 Αυγούστου του 1947). Κατόπιν αποσύρθηκε από την πολιτική ζωή επιλέγοντας να ζήσει ως απλός ιδιώτης.

Σοκ! Ο πρώην πρωθυπουργός αποφασίζει την κατεδάφιση του μεγάρου

Τον Νοέμβριο του 1951 η αστική κοινωνία της Αθήνας σοκάρεται στο άκουσμα της είδησης ότι ο πρώην πρωθυπουργός αποφάσισε να κατεδαφίσει το πολυτελές μέγαρο με τους πανάκριβους πίνακες ζωγραφικής στο οποίο ζούσε, προκειμένου στη θέση του να ανεγερθεί μια ακόμη από τις πολλές πολυκατοικίες που άρχισαν να ξεφυτρώνουν σαν τα μανιτάρια στην πρωτεύουσα. Οι αντιδράσεις ήταν σφοδρότατες.

«Η κατεδάφισης μπορεί να είναι ωφέλιμη εις τον ιδιοκτήτην του μεγάρου, αλλά βλάπτει τα γενικότερα συμφέροντα της πόλεως» επεσήμαινε χαρακτηριστικά η ανακοίνωση του «Συλλόγου των Αθηναίων» που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» της 15ης Νοεμβρίου 1951 και ζητούσε από το κράτος να εξασφαλίσει τη διάσωση και την αφορά της έπαυλης. Ακολούθησε ανάλογη ανακοίνωση του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων και πλήθους άλλων φορέων, ενώ με το ζήτημα ασχολήθηκε προσωπικά ο δήμαρχος Αθηναίων Κώστας Κοτζιάς που αναζητούσε τρόπους προκειμένου να αγοράσει το οίκημα η δημοτική αρχή. Μάλιστα έφυγε από τη ζωή στις 8 Δεκεμβρίου 1951, την ώρα που μιλούσε στο τηλέφωνο με δημοσιογράφο στον οποίο εξηγούσε την αναγκαιότητα διάσωσης του μεγάρου.

Ο δήμαρχος Αθηναίων Κώστας Κοτζιάς

Το ελληνικό Δημόσιο αγοράζει μισοτιμής το Μαξίμου επιπλωμένο

Το ελληνικό Δημόσιο προχωρά άμεσα στην κατάρτιση τεχνικών και οικονομικών εκτιμήσεων και ακολούθως έρχεται σε συνεννόηση το 1952 με τον Δημήτρη Μάξιμο προκειμένου να αγοράσει την κατοικία του. Για την εκτίμηση του ακινήτου συστήνεται επιτροπή από τους καθηγητές του Εθνικού Μετσόβιου Πολιτεχνείου Κ.

Κιτσίκη και Ε. Ρουσσόπουλο καθώς επίσης και τον οικονομικό έφορο Π. Σταυρόπουλο. Η επιτροπή εκτιμά την αξία του ακινήτου σε 11 δισεκατομμύρια δραχμές.

Εν συνεχεία, ο υπουργός των Οικονομικών Χρυσός Ευελπίδης επισκέφθηκε τον ιδιοκτήτη, ο οποίος του δήλωσε ότι δέχεται να πουλήσει την κατοικία του στο Δημόσιο αντί του ποσού των 5,75 δισεκατομμυρίων δραχμών, δηλαδή στο μισό περίπου της εκτίμησης της επιτροπής. Επιπλέον δε προσφέρει στο κράτος όλη την επίπλωση της κατοικίας του, καθώς και τους πίνακες που βρίσκονται σ' αυτήν, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως «Κυβερνητικόν Μέγαρον» και για τη φιλοξενία ξένων υψηλών προσώπων.

Η αγοραπωλησία ολοκληρώθηκε στις 5 Αυγούστου 1952 και ο πρωθυπουργός Νικόλαος Πλαστήρας σε επιστολή που έστειλε προς τον μέχρι πρότινος ιδιοκτήτη, αφού τον ευχαρίστησε για τη γενναιόδωρη προσφορά του, ανέφερε ότι το κτίριο θα διατηρήσει το όνομά του, ως «Οικία Μαξίμου» που τα κατοπινά χρόνια θα μείνει γνωστό ως «Μέγαρο Μαξίμου».

Οι υψηλοί φιλοξενούμενοι από το εξωτερικό

Περίπου τέσσερις μήνες αργότερα η έπαυλη δεχόταν ως πρώτο επίσημο καλεσμένο τον πρόεδρο της Τουρκικής Δημοκρατίας Τζελάλ Μπαγιάρ, που διέμεινε εκεί τις

ημέρες της επίσκεψής του στην Αθήνα. Στο οίκημα θα φιλοξενηθούν τα επόμενα χρόνια δεκάδες σημαντικές προσωπικότητες, κυρίως από το χώρο της πολιτικής, όπως ο αυτοκράτορας της Ασησσυνίας (τελευταίος αυτοκράτορας της Αιθιοπίας) Χαϊλέ Σελασιέ Α’, η Βρετανίδα πρωθυπουργός Μάργκαρερ Θάτσερ, ο πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας Σαρλ ντε Γκωλ, η βασίλισσα της Ολλανδίας Τζουλιάνα, ο βασιλιάς του Βελγίου Βαλδουίνος (το πλήρες όνομά του ήταν Βαλδουίνος Αλβέρτος Κάρολος Λεοπόλδος Άξελ Μαρία Γουσταύος), ο βασιλιάς της Νορβηγίας Όλαφ Ε’, ο πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας Γιόσιπ Μπροζ Τίτο, ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Σπύρος Κυπριανού, ο πρωθυπουργός της Τουρκίας Αντάν Μεντερές αλλά και ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας.

Ο ίδιος ο Δημήτρης Μάξιμος με τη γυναίκα του πήγαν και έμειναν λίγα μέτρα πιο πέρα, σε ιδιόκτητο διώροφο κτίριο επί της οδού Λυκείου. Ο πρώην πρωθυπουργός και τραπεζίτης θα φύγει από τη ζωή στις 16 Οκτωβρίου 1955 και η σύζυγός του Ειρήνη δύο χρόνια αργότερα.

Η διαμονή Ζωϊτάκη κατά τη διάρκεια της δικτατορίας

Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα τη δεκαετία του ’60 το κτίριο παραμένει κενό και υφίσταται πολλές φθορές. Κατά τα χρόνια της δικτατορίας (1967 – 1974) διέμεινε σε αυτό ο αντιβασιλέας Γεώργιος Ζωϊτάκης (κατείχε τον θώκο από τις 13 Δεκεμβρίου 1967 έως τις 21 Μαρτίου 1972) με τη σύζυγό του Σοφία, το γένος Βουρανζέρη. «Την περίοδο αυτή καταστράφηκαν τα μωσαϊκά δάπεδά του» όπως αναφέρεται στην επίσημη ιστοσελίδα του πρωθυπουργού. Οι εργασίες αποκατάστασής του ξεκίνησαν το 1972 και ολοκληρώθηκαν το 1974, μετά από τρεις διαδοχικές αλλαγές της σχετικής μελέτης.

Η μεταπολιτευτική άρνηση Καραμανλή

Με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, το Μέγαρο Μαξίμου προορίζεται να χρησιμοποιηθεί ως πρωθυπουργική κατοικία, αλλά ο Κωνσταντίνος Καραμανλής αρνείται την πρόταση επιλέγοντας να διαμείνει στο δικό του διαμέρισμα που βρισκόταν λίγα μέτρα πιο κάτω, στο τελείωμα της Ηρώδου Αττικού, απέναντι από το Παναθηναϊκό Στάδιο. Οπότε η νεοκλασική έπαυλη λειτουργεί και πάλι ως ξενώνας υψηλών φιλοξενουμένων.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου επιλέγει να το μετατρέψει σε πρωθυπουργική κατοικία

Το 1982 η εποπτεία του Μεγάρου Μαξίμου περιέρχεται στο Υπουργείο Προεδρίας της Κυβερνήσεως προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη των αναγκών του. Ο τότε πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου, επιλέγει να το χρησιμοποιεί ως πρωθυπουργική κατοικία και γραφείο του – μέχρι τότε το πρωθυπουργικό γραφείο βρισκόταν μονάχα εντός της Βουλής των Ελλήνων. Ξεκινούν εργασίες ολικής

αποκατάστασης καθώς και προσθήκης Α΄ ορόφου στο πίσω τμήμα του κτιρίου, οι οποίες γίνονται από τον ανάδοχο της αρχιτεκτονικής μελέτης, Αριστόδημο Μαντζουράνη με συνεργάτιδες την Γεωργία Ζώη και την Αγγελική Κοτρώνη – Μαντζουράνη.

Έκτοτε το Μαξίμου χρησιμοποιείται ως έδρα του εκάστοτε πρωθυπουργού ο οποίος διατηρεί εντός αυτού το γραφείο του στο οποίο δέχεται τους επισκέπτες, ενώ εάν το επιθυμεί μπορεί και να μείνει σε αυτό, κάτι που έχουν κάνει περιστασιακά σχεδόν όλοι τα τελευταία χρόνια είτε γιατί εργάζονταν κάποιες ημέρες μέχρι αργά το βράδυ και θεωρούσαν χάσιμο χρόνου να γυρίσουν το βράδυ στο σπίτι για ύπνο, είτε για λόγους έκτακτης ανάγκης όπως είχε συμβεί με τον Κώστα Καραμανλή κατά τη διάρκεια των ταραχών που ξέσπασαν τον Δεκέμβριο του 2008 μετά τη δολοφονία του δεκαπεντάχρονου μαθητή Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου από τον ειδικό φρουρό της ΕΛΑΣ Επαμεινώνδα Κορκονέας στα Εξάρχεια. Άλλωστε το Μέγαρο Μαξίμου διαθέτει το πλεονέκτημα της τοποθεσίας του. Βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας, σε μια πολύ καλά φυλασσόμενη περιοχή και πολύ κοντά στη Βουλή.

Πηγή: newsbeast.gr